

Barne- og familiedepartementet
Forbrukeravdelingen

Dato: 29.01.2021
Vår ref.: HEJ
Deres ref.:

Finans Norges innspill til revidering av gjeldsordningsloven

Finans Norge er kjent med at gjeldsordningsloven skal revideres og sendes på høring. Vi ser det som svært positivt at dette skal skje slik at loven blir bedret tilpasset dagens samfunnsutfordringer. Formålet med gjeldsordningsloven er å gi personer med alvorlige gjeldsproblemer en mulighet til å få kontroll over sin økonomi, jf. gol. § 1-1. Finans Norge har et ønske om at det vurderes løsninger som bedre kan ivareta lovens hovedregel.

Det har vært mye fokus på å få ned gjeldsveksten i Norge de senere årene, og spesielt har veksten i forbrukslånene vært en kilde til bekymring. Myndighetene har iverksatt ulike tiltak, blant annet forbrukslånsforskrift og gjeldsregister. Disse tiltakene ser ut til å virke, og gjeldsveksten har gått ned. Ved utgangen av første halvår 2020 var omfanget av forbrukslån 14 prosent lavere enn ett år tidligere.

Parallelt med denne utviklingen ser vi at det har vært en gradvis økning i mislighold i 2019, og en noe sterkere økning de to første kvartalene i 2020. Dessuten er inkassogjelden knyttet til forbruksgjeld økende, og det var 687 600 inkassosaker knyttet til forbruksgjeld ved utgangen av første halvår 2020. Det rapporteres i tillegg om en sterk økning i saksmengden for gjeldsordningssaker i 2020, etter en flat utvikling i saksmengden siden 2015, og nedgangen etter 2017.

Den negative utviklingen med økte mislighold, økt inkassogjeld og økningen i gjeldsordningssaker gir grunn til bekymring. Finans Norge ønsker med dette å gi innspill til Barne- og familiedepartementets arbeid med den forestående høringen, basert på erfaringer fra våre medlemmer.

Nedenfor følger en oppsummering av innspillene:

Prosessuelle bestemmelser

Utvidet frist til å påklage åpningsbeslutningen: Namsmannens avgjørelse om å åpne gjeldsforhandling kan påklages av fordringshaverne innen en uke etter at namsmannen har sendt varsel, jfr. § 3-1, tredje ledd. I praksis medfører dette at i de aller fleste åpningsbeslutninger vil fristen allerede være utløpt når den kommer til fordringshavers kunnskap.

- Finans Norge mener at fristen for å påklage åpning av gjeldsforhandlinger er for kort, og anbefaler at den utvides.

Rådgivning / opplæring og behov for utvidet oppfølging før og under perioden: Ideelt sett skal en skyldner gjennom en gjeldsordning ikke bare få orden på sin uhåndterlige gjeldssituasjon, men også gjennom gjeldsordningen få et mer aktivt forhold til egen privatøkonomi og på den måten bli bedre rustet til å ivareta denne etter endt gjeldsordning. Det finnes ingen bestemmelse i loven som gir adgang til å avslå søknad om gjeldsordning dersom det avdekkes forhold hos skyldner som gjør det åpenbart at denne ikke vil være i stand til å gjennomføre en gjeldsordning på søknadstidspunktet.

- Finans Norge mener det bør innføres et krav om å ha gjennomført obligatorisk kurs i personlig økonomi. Det bør også vurderes om kurset skal avsluttes med en test som skyldneren må bestå for at søknaden skal innvilges. Som et minimum må det innføres et krav om at skyldner bør ha samtale om personlig økonomi med gjeldsrådgiver hos NAV, hvor grunnleggende kunnskap om og ferdigheter i personlig økonomi gjennomgås.

Egenforsøk: Innebærer ofte et forsøk på å komme frem til en utenrettslig løsning med bistand fra NAV eller en profesjonell medhjelper.

- Finans Norge mener det bør stilles strengere krav til at skyldner aktivt deltar i utformingen av egenforsøket, og at det inntas som et vilkår at skyldneren er motivert til å gjennomføre gjeldsordningen. Bankene bruker mye tid på å veilede kunder med å sette opp et budsjett og fremsette et betalingsforslag for kunder med påbegynnende betalingsproblemer, og bankene ser en heldig effekt av at kunden selv har utformet forslaget. Det anbefales således at det stilles strengere krav til at skyldner aktivt deltar i utformingen av egenforsøket. Det bør vurderes hvordan motivasjonen kan måles, og det må avklares hvem som skal avdekke om motivasjonen er til stede.

Oppheving av gjeldsordning: Dagens lovtekst legger opp til en skjønnsmessig vurdering av hvorvidt grove tilsidesettelser av avtalen skal føre til at ordningen oppheves.

- Finans Norge mener at en klarere hovedregel både vil kunne virke preventivt, og føre til likeartet behandling av opphevessaker. Vi er også av den oppfatning at avtalen skal bortfalle dersom avtalebrudd av denne karakter inntreffer.

Varighetsvurdering: I varighetsvurderingen skal det legges vekt på debtors personlige forhold, alder, yrkestilknytning, utdanning, familiesituasjon og om gjeldsforpliktelsene er kortvarige. Blant annet har namsfogden i Oslo, Asker og Bærum stilt spørsmål ved om det bør vurderes og legges til grunn om søker innen et rimelig tidsrom (3-5 år) vil komme i en posisjon som gjør denne i stand til å betale sine forpliktelser innenfor en ordinær nedbetalingstid på ca. 15-20 år. Varighetsvilkåret vurderes ulikt fra namsmann til namsmann, og mellom ulike domstoler.

- Finans Norge mener at en varighetsvurdering bør legges til grunn for vurdering av gjeldsordning. Erfaringen er at praksis baserer seg mye på skjønn. Tidshorizonten for varighetsvurderingen og hva som regnes som en ordinær nedbetalingstid, bør angis tydeligere i loven for å få en mer enhetlig praksis.

Perioden på gjeldsordningen: Det har vært reist spørsmål fra blant annet Forbrukerrådet og Namsfogden i Oslo, Asker og Bærum om gjeldsordningsperioden lengde bør revurderes. I denne forbindelse har det vært vist til Sverige der for eksempel utgangspunktet er maksimalt fem år, og at gjeldsordningsperioden ikke kan settes lengre, men at den bør kunne settes kortere i enkelte tilfeller. Begrunnelsen er at mulighetene til generell livsutfoldelse under en gjeldsordning er svært begrenset, i det livsoppholdssatsene oppfattes som lave, budsjettet er stramt, og det synes vanskelig å leve i et gjeldsordningsregime over flere år.

- Finans Norge mener at fem år er en meget kort periode sett opp mot mange søkeres overforbruk finansiert med dyr kreditt, og etter vår mening kan det virke støtende på andre som faktisk gjør opp for seg dersom det å søke gjeldsordning betyr at man kan kvitte seg med all gjeld på enda kortere tid. Man kan ev. vurdere om lengden på gjeldsordninger kan være mer dynamisk ut fra årsaken til gjeldsproblemer. Ved f.eks. sykdom kan man se for seg kortere tid, mens ved f.eks. overforbruk og opptak av gjeld for å finansiere dette overforbruket så bør gjeldsordningsperioden være lenger. Som hovedregel mener Finans Norge at perioden ikke skal settes kortere enn fem år.

Materielle bestemmelser

Privat gjeld: Et springende punkt er hvordan gjeld mellom nære venner og familie skal behandles, og det kan oppleves som et problem at privat gjeld ofte oppføres i fordringshaverlisten og med dårlig dokumentasjon.

- På denne bakgrunn mener Finans Norge at krav til dokumentasjon for private lån bør skjerpes, dvs. både tydeliggjøres og dokumenteres.

Bolig: I praksis gjør den lave renten at flere ikke må selge boligen, fordi det er billigere å betjene lånet enn å leie en bolig. Det innebærer at skyldneren kan være formuende ved gjeldsordningsperiodens utløp, noe som kan svekke den alminnelige betalingsmoral.

Et annet spørsmål vedrørende bolig gjelder regulering av forholdet mellom samskyldnere. Dagens lov er tilpasset en skyldner, men erfaringen er at spørsmålet om samskyldnere ofte kommer opp i behandlingen av gjeldsordningssaker.

- Finans Norge mener at spørsmålet om skyldner skal beholde bolig må gjennomgås. Her kan det tenkes ulike løsninger: Dersom boligen avhendes, så kan overskuddet etter salget forholdsmessig fordeles mellom kreditorene. Dersom bolig beholdes, skal også gjelden beholdes. Man kan også tenke seg at hvis skyldneren har adgang til å beholde boligen etter endt gjeldsordning, kan man for de tilfeller med gjenstående friverdi etter gjeldsordningsperioden vurdere å utvide perioden, slik at det ikke oppleves som støtende. Kjøp av rimeligere bolig kan også være aktuelt i en del tilfeller.
- Finans Norge mener det er nødvendig å regulere forholdet med samskyldnere, for å sikre en mer enhetlig praksis i behandlingen.

Boutgifter: Pr i dag er det stor variasjon mellom namsdistriktene og de enkelte namsmenn når det gjelder hva som anses som rimelig husleie.

- Finans Norge mener at skyldner bør dokumentere boutgiftene for namsmannen månedene forut for søknad om gjeldsordning. Det bør også pga lokale variasjoner i større grad reguleres hva som anses som rimelige boutgifter i de forskjellige distriktene for å sikre en mer enhetlig praksis.

Livsoppholdssatser: Målsetningen med en gjeldsordning er at de som oppnår en slik avtale skal kunne klare å følge opp og gjennomføre en ordning med sikte på økonomisk rehabilitering, men samtidig også kunne følge opp sine øvrige økonomiske forpliktelser. Et alternativ, som blant annet har vært fremsatt av økonomiske rådgivere i NAV, kan være å innføre enkelte betalingsfrie måneder, for eksempel i juni og desember, hvor skyldner er unntatt betaling av overskudd, etter modell fra den svenske gjeldsordningsloven.

- Finans Norge mener at det bør legges til rette for lokale variasjoner i satsene. Barnetrygden bør holdes utenfor, slik at trygden tilfaller barna mer direkte.

- Finans Norge mener det ikke bør legges opp til betalingsfrie måneder. Det anses ikke som rimelig, all den tid vi i Norge i praksis har skattefri lønn i juni og halv skatt i desember.

Aktivitetsplikt: Det er ikke lovfestet at skyldner har en aktivitetsplikt i gjeldsordningen.

- Finans Norge mener det bør det fremgå av loven at skyldner plikter å utnytte sitt inntekspotensiale gjennom hele perioden, og som hovedregel har plikt til å opprettholde samme arbeidsmengde som forut for gjeldsordningen. Dette kravet må også følges opp i perioden.

Bil: Pr i dag kan en skyldner beholde bil dersom det er nødvendig for «yrke, utdanning eller av andre velferdsmessige grunner». I praksis skal det mye til før skyldnere må avhende kjøretøy. Ved verdsetting av bil som skal beholdes i gjeldsordningen legges i praksis ofte tvangsrealisasjonsverdien til grunn. Dette gjør at flere får beholde bil med reell verdi som overstiger 1G.

- Finans Norge mener at det ikke være automatikk i å beholde bil, her må det være tydeligere vilkår. Dersom skyldner bor i et område med et rimelig kollektivtilbud, taler det for å avhende kjøretøyet. På den andre siden er det naturlig at skyldner får beholde bilen dersom vedkommende for eksempel har dårlig helse.

Næringsgjeld: Gjeldsordningsloven hindrer i dag aktive næringsdrivende med en betydelig andel næringsgjeld (over 10% av samlet gjeldsmasse) fra å kunne oppnå gjeldsordning. I noen tilfeller kan dette ha en uheldig virkning, foretaket kan på søknadspunktet igjen være inntektsbringende samt at fremtidsprognosene vurderes som positive. Hvis næringsvirksomheten i tillegg er den eneste og/eller beste kilden til inntekter, er da spørsmålet om gjeldsordning bør kunne oppnås i enkelte tilfeller hvor skyldner er aktiv næringsdrivende med næringsgjeld tilknyttet driften.

- Finans Norge mener det bør vurderes om gjeldsordning i noen tilfeller kan oppnås for næringsdrivende, selv om loven er ment for forbruker. Det å inkludere næringsgjeld kan åpne for å løse økonomiske problemer for denne gruppen. Kan loven åpne for at den næringsdrivende kan søke gjeldsordning for privatdelen og holdt næringsdelen utenom? I forhold til en mulig gjeldsordning bør næringsgjeld ses i lys av den foreløpige rekonstruksjonsloven for næringsdrivende.

Til slutt vil vi tillegge at det er et klart behov for å digitalisere prosessen for å gjøre saksbehandlingen enklere og mer effektiv. En gjennomgang av loven bør også bidra til at språket forenkles.

Vi ber om å bli kontaktet dersom det er ønskelig med en nærmere utdyping av våre synspunkter.

Med vennlig hilsen

Finans Norge

Sign.

Hilde Elisabeth Johansen

fagsjef